

նից, պատասխանատուները դատապարտվեցան տալու նրանց պատճառած վասմները և վճարելու դատաստանական բոլոր ծախսերը: Ֆրիտեր և Ռօս-սման բողոքելով աշխափափ մի վճռի դէմ, բարձր դատարանը առաջնու կայարանի դատարանի վլծոին համանման վճիր կայացրեց Զինդէր ֆիրմայի նշանակով առուտուր անելու և դրանից առաջացած վասմների բաւականութիւն առաջ վերաբերութեամբ, բայց մի և նոյն ժամանակ դատարանի վճռի մնացած մասերը բարձր կայարանը պաշտպանում էր, ընդունելով, որ Ֆրիտեր և Ռօստման, իրանց գործարանական գրօնի մէջ, իրանց արդինահանութեան մերենաները չէին անուանում Զինդէրեան մեքենաներ, այլ Զինդէրի սիստէմայով շինած մեքենաներ և դատը վարող կողմէրից իւրաքանչիւրը դատապարտվեցաւ վճարելու իր դատաստանական ծախսերը: Այդ պատճառով Զինդէր ընկերութիւնը անցկացրեց այդ գործը Լօրդէրի ֆորովը, որպէս

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐ-ԹԻԱՅԻՑ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՅԱԿԱԿ ԹԻՒԹԻԱՅԻՑ

Կ. Պոլիս, 29 մարտի

Որչափ որ ես մնացած լուրեր, տեղեկութիւնը կամ կան, կարեռը թէ անկարեսոր ամփոխնք ընկը և վակենք մինչեւ մարտի վերջ հաշիւնիած մարտի վերջ գործածում Զինդէր ազգանունը, որի վրա բաց առ ապէս իր աւունք ունի միայն Զինդէր ընկերութիւնը առկիթ չունէր շարունակելու իր դատը, որովհետեւ Ֆրիտակը և Բօսսման հաստատապէս չէն գործածում Զինդէր ազգանունը, որի վրա բաց առ ապէս իր աւունք ունի միայն Զինդէր ընկերութիւնը, այլ ծախում էն իրանց մեքենաները ։ Զինդէրի սիստեմայից՝ մարմարով, որի մէջ դաստարանը օրէնքի գէմ ոչինչ չը դատաւ, որովհետեւ թէ նրանց և թէ մինչեւ անգամ ուրիշ գործարանաստէրելինն թոյլ է տուած նման եցն ել իրանց մեքենաները ։ Զինդէր ընկերութեան մեքենաներին։ Այդ գնուի հիման վրա Զինդէր ընկերութիւնը թէպէտ և դատապարտվեցաւ դատաստանական ծախսերի մի մասը վճարելու, այնու ամենայնիւ դրանից չէ կարելի այն եղանակացութեան չը համեմ, որ «Զինդէր» հշանակի բացառապէս գործ ած ելու իր աւունքը, այժմ ինչպէս և միշտ, միմիայն այդ ընկերութեան վերաբերութեամբ կատարելապէտ ապահովագութիւնը է օրէնտրութիւններով, որպէս և այդ իրաւունքից օգուտ է քաղում քաղաքակրթիրներու կատարելապէտ ապահովագութիւնը է օրէնտրութիւններով, որպէս և գրասենեակը գտնվում է Թիֆլիսում, Գոլօվինսկի սպոսապէտի վրա, Միրիմանովի տանը, պալատի համարէմ:

Լսում ենք, որ վրաց տաղանդաւոր գերասանուհի տիկին Սափարեան-Աբաշիձէ մի քանի ժամանակից ձեռնարկել է հայոց լեզուի ուսում-

ժողովոյ, կարևորաւթիւն չը տրուեցաւ այս հարցերին, և ահա այդ տեսակ վարմանքը ուսմէ. խորհրդից գետի պ. պ. ուսուցիչները ումանց զայրութիւն կ վրութման պատճառը դառնալով՝ խանդարեցին ամեն ինչ: Եւ չեմ յիշեր այն բողոքներ և այն գանգատներ որոնք առաջարկվեցան քաղ. ժողովոյ պ. փորթուգալեանի ուղղութեան և նորա անձնաւորութեան դէմ. քիչ էր մեացել որ մարդուն հաւատագննութեան ատեան հրատիրէին: Խեղ Փորթուգալեանը, բարոյականի ծշմարիտ և անխոնջ մշակ, փոխան իւր աշխատութեան ահա գոսկինիներ իւր ճակտին: Եւ աւելի թնչ սպասել կարելի է այս տեսակ ամհաստատ զայրավարի և անսկլլրունքի աէր մարդկանցից, որոնցից կազմված ժողովուրդը ժողովուրդ չէ, այլ ասիրիս:

Երբ ինչդիրը այսպէս կերպարանափոխսկեց, և գործովները գործելուց ետ կասեցան, տեղական ուսուցիչները կազմելով «Ուսուցչական» միութիւն անտուսիր մի ընկերութիւն, իւրեանց երկու երեք նիստերի միջոցաւ սկսել են իրանք իրանց զլիի ճար պարել, գուցէ բարենախանն ոգով կամ գուցէ հակառակ ուրիշ մի կուսակցութիւն: Մնաք անկողմնակի կերպով յայտնում ենք ձեզ ամեն իրութիւնը, այն միջոցները և պայմանները, որոց համար խորհած և իւնաստասիրած են պարունակը և օգտակար միջոցներ էլ մշակելու են հետզհետէ, մասսամբ օգտակար կը վնին: Եթէ միայն թղթեր մրտան, առանց գործադրելու մընան, յայնժամ մեծ ամօթանք կը համարենք և սոցա ձեւնարկութիւնք: «Ուսուցչական» միութեան գլխաւոր կէտերն են վարժարանաց միաստեսակ ծրագրով ընթանալ, պահպանել վարժակետաց իրաւունքներ, օգնել նիւթապէս և բարոյապէս որ

և է մի ընկած ուսուցչի, հսկել զպրոցաց նեղպա և արտաքին պէտքերին և այն և այլն մի քահմական պայմաններով: Միութեան կարող անզամակցել ուրիշ ցանկացողներ էլ, որոնք թէ շատ ուսումնասիրած վնին վարժարանաց վարժապեսաց կեցութիւն: Կընդունուին նա պատոյ և մշտական անդամներ որոշ ուսուր ժարելով կրթական գործքին համար: Ասենք «Ուսուցչական» միութիւնը ըստ կարելոյն և ձևութեան չափով աշխատեց վարժարանաց մելի ներքին ուղղութեան համար, բայց միտ զրանով կարելի է բաւականանալ. հաստատ ձևութեան միութիւնը որ քիչ թէ շատ ժամանակ տութեանէ յետոյ անշուշտ պիտի կարօտին նիւթիւնն, բարոյական սկզբերի, քանի որ ուսնաման զրանքն ենք և նրա արամադրութեան ներք անհրաժեշտ է զարձեալ ուսմէ. խորհ. ընկերութիւնը, և այս ի հարկէ կը մտածէ քաղ. ժողովով Զեր թղթակիցները վերջերում փոխանակ ապստամբի, այդ աւալակ Շեյլս իրազուլահի չըսաշալ կաչաղութիւններ, սխրազործութիւնն յիշելու, լաւ չը ընկեր, որոնք աւելի ծանօթի երկրի և աղջաբնակութիւնն համապատանքների աեղեկագրել ձեզ: Ինչու չեն զրել արդի առա սական, առեստական և քաղաքավարական զրութիւնից թէ որ աստիճանի թշուաս կեցութեան մէջ է այժմս ամբողջ վասպարական աշխատանք է մտածող, ուշ է գործօն և գործող ծշմարպաշտոնեան. կամ ուր պիտի եղերի մերայն վիճակը, երբ ամեն ինչ սոսկալի անսարքերութեան է զատապարատած, երբ այսօր մի նամանգակը կենարոնի մէջ ընակւող հայ, քորդ, թիւրք ժողովը ի միասին զանգատում է թէ կառավարութիւն

գանել, քանի որ ժողովական
Նրանազմբ վրայ և զիտէ
թիւններ աեղի ունեցեր են,
ոչինչ վճարել, այս պարագա-
ն կը դիմեն մեր ազգային ի-
նինդ տարի է կազմուած է
նպաստակ ունի նույիրներ հա-
ին վճարելու համար, բայց այս
բան ջրաւ բայց եթէ ծախս
ինքն ալ աւելցուց 20,000 ր
մբ: Խնչո՞ւ զարմանանք:
և մուած էր խոչոր հարստանե-
ած հարստութեան աղբիւր ալ
այս հարստաները հին մար-
նաժողովի անդամք ոչինչ զ
խուած են հայոց զաղափար
թէ՝ կարելի կը լլայ շատ
ըստի ժողովրդեան քարեա-
տակ առելք: Երուաղէմի հա-

յութիւն կերթայց։ Հոս լրա
բաժանորդապին գրուելով, և
ոչ զրքեր նուեր տալով կու^մ
անհամ, խեղճ գրութիւններ
տի համովեն։ Երկու հատ ար-
հոգ խրկնեցին, սակայն այսա-
ները կը կարծեն թէ՝ ձեր լ
կը հնազանդին և ձեզ ալ ե-
լով ամեն ինչ կը լմնայ։ Տ
այս մասին խաբուած ըլլալ
դարձած և միամտաբար կը
խմբագրինելուն նուեր չ
մաս ջեռմ կուանսութիւն և

Այսօր հայաստանցի և պատմական մեծ մասամբ
թէպէտ և յաստի չէ թէ պատմական
չողեն թէ կաթողիկոսական
գաղթէ այս հարցը. ենթապես
բայց միթէ իրաւունք չո՞նմի
լողները տեղեկանալ թէ ինչ
պարտքը, որո՞նք են յանցան
ձեռք առնելու է ապագայն
պիտի ընէ ասմնք: Ազգ. ժողովը
բաղ ընել: Հայաստանցիներ
զիմուն պիտի զարնեն և
ստակը, ո՞ի պիտի պաշտպան
ժողովը: Ա՛հ, ինչ ծիծագելի
թէ Ազգ. ժողովը կոչում ու
շահը պաշտպանել, այսպիսի
նողին պիտի ըսեն թէ՝ զիմ
ԶՔ. հաւատաք: Ես ալ չէի
գառնը <Մասկով> զիս հա

մը: Ժողովի մէջ պ. Մատթէոս
պաշտպանել հայաստանցինն
ինչ, ինչ նախատինքի արժանաց
մը: մէն: «Մասկա» պ. Մատթէոս

թեան վարմունքից, թէ իւ
անին կըշտթիւնից:
իմ նկատառութիւններս ք
ները և երեխն էլ յեղալը
իմ պատմածներից ո՞րն է հե
որ հաստատութիւն է մեր և
որ զպլոցական պրոթիւնը
որ ժողովները և նոյն անդ
են զրծին (բացառութիւն
գայի ինչ նախապատրաստ
պատակի է ծառայել ժողո
կը զանցն միայն և եթ մնաց
կերութեան դէմ, երբ ևս ա
վեսակիք յիշեցի նոյն ն
կալարեր արդեօք այդպիսի
նը արգալաւ մնաւանելու,
լսարանում հաւաքվելով մօ
տասարդուներ, պատանները
կամ բանախօսութիւնք զա
լիքնակրթութեան ազդու
այն որ լսարան յաձախորդ
ստանան հեռու և կրօպական
և թէ քաղաքական լուրերն
ևս ասոյդ և ի մօսոյ ծա
կերութեան նպատակին, ո
ոչ միջոց առաջարկի
պայմաններ խորհելու, և լու
մասածելու անդամ մեր պար
ինչ պէտք և պարտավանափ
մասնաւր անդամ ունեցել է
նական հաշուր մէջ, այդ չ
նուրին. թօդ իսուր կարկա
շափին միտութեան օգատակ

լսուահութիւն չունի
է ինչ անկարգու-
նոր համար չուղեք
ա մէջ բանութեան
անութիւնք: Չորս
ամսաժողով մը որ
պես այս պարտքը
համաժողովը ուրիշ
և պարտքին վրայ
պլիէն աւելի պարտք
ամսաժողովը կազ-
է, որոց շատերուն
ստուած ինքը գիտէ.
Եթէն են: Այդ մաս-
ուն թէ որչափ փո-
երը և կը կարծեն
էր հաւաքել երբ
շ ժողովուրդ, բա-
նար, հոգինիդ արքա-
կրներուն քանի մը
ի քանի հատ սովէ-
ծեցին թէ անոնց
ը ժողովուրդը պի-
լարդապես բռնեցին
դի խոշոր հարուստ-
ութիւներն ալ իրենց
ու տող նամակ գրե-
րմանալին հոս է որ
ն զեռ չեն անդրա-
սրծեն թէ հոդ ձեր
լի խրկած, անոր հա-
շ բներ:

առայի հայերը պի-
ուսադէմի պարտքը,
երպով ալ պիտի յա-
խնդիրը պիտի կար-
ք թէ յաջողեցան,
այդ պարտքը վճա-
րէս գոյացած է այդ
երբը, ինչ միջոցները
համար: Բայց ով
մը, բայց նա չէ կա-
և զաւալացիներու
նի պիտի առնեն
անոնց շահը: Ազգ-
առայի պիտի առնեն
հայաստանցիներու
գաղափար մը յայտ-
ունէն գիտսած է:
աւատար, բայց ար-
տփի բերաւ: Ազգ-
Ալեքսանեան ուղեց
ու շահը, և գիտէք
«Մասին» կող-
Ալեքսանեանի վրայ

զբելով կըսէր «ինքնակոչ փաստաբան»
գաւառ ու արքն ակ ազգայնոց շահ երսուն
Երեակայեցէք սնդամ մը, այ. Ալեքսանեան հա-
յաստանցին է, Հայաստան երեակութան ընտ-
րուած է և երբ կելլէ պաշտպանել հայաստանցին
ներուն շահը իրեն «ինքնակոչ փաստաբան», ա-
նոնը կուտան: Այն ատեն երեակութան մը ու-
կից ընարուելու է որ ինքնակոչ չըլլայ: «Մաս-
ին խմբագիր Նիկոլիպայէն (Պօլսէն քիչ մը հե-
ռու) ընտրուած է ինքնակոչ չէ, Երուսաղէմի շա-
հերը կը պաշտպանէ ինքնակոչ չէ, իսկ հայա-
տանցներու շահերը պաշտպանողը ինքնակոչ չէ
Երուսաղէմի պարտքին պատասխանատու Եսաւ-
պատրիարքը և Պօլսէն է: Երուսաղէմ առա-
տարին 10,000 բուրդի Պօլսէ կը խրկէր: Պօլս-
էր որ բռնազատեց Երուսաղէմը տպարան ունե-
նալ, գիշերօթիկ վարժարան ունենալ, իր թէ
Պաշտամունի անկիւնէն օգուտ մը կար մեզ: Պօլս-
էր որ մասնաժողովներ ընտրեց և բաւական
խաղեր դարձան: Նոյն խոկ վերջերս եղած
դէքը մը գաղտնիք մնացած է թէ ինչու եղած
Երուսաղէմ ընդարձակ հող մը ունի Ալեքսանդրիո-
մէջ, 80,000 կանգուն, որ այսօր կարմէր 400,000
բուրդի, բայց առաջ կարմէր 800,000 բուրդի
պապային մէջը կընայ բարձրանալ գինը, այ-
նովին վրայ վէճ կար Երուսաղէմի և Կո-
պարժաշայի միջն: Այս վէճը կը շարունակի
բայց Երուսաղէմ ասպահով էր որ ինք պիտի վե-
տակէր, և ահա օր մը տեսանք թէ այդ հովի
կէսը եղիսացացի թագոր փաշային տուեր նո-
թագործ-փաշա, Ներկայացուցիչ Նուպար փաշայի
մաս առ մաս կը ծախէ այդ հողը, իր թէ եկի-
զեցի մ'ալ պիտի շինէ, բայց ալ ով գիտէ քանի
ով կը շինէ, քանի կը ցուցնէ: Այս գործը զոր-
մանք պատճառեց: Հարցուցին հոս Երուսաղէմ
փոխանորդ եղող Սիմոն եղիսկոպոսին թէ պատ-
չէր կընար փաստկէ: Էհ, անանկ աղէկ կը վա-
տկէի որ, կը պատասխանէ: Այն ատեն ին-
պատճառաւ այդ մեծ արմէք ունեցող հողն ինը
Երուսաղէմի տուգը, կը հարցնեն: Ներսէս պա-
րիարք, այնպէս ուզեց, այնպէս հրամայեց, այ-
պէս սկզբեց: Այս խօսքերը Սիմոն եպիսկոպո-
յատուկ խօսքերն են: Ասոր գաղտնիքը ինչ է-
իսկ Երուսաղէմի պատրիարքին գալով, սա ըստ
նախ որ այդ անձին ընտրութիւնը Պօլս ըստ
Սահակ եպիսկոպոսը, որ այս օրերս վախճանի-
ցաւ, նա պիտի ընտրուէր, բայց Սերմիչէն էֆնո-
այն ատեն կը պահանջէ Սահակ եպիսկոպոս
որ Երուսաղէմ Պօլսի Պատրիարքանի 60,000
բուրդի տայ և երբ Սահակ եպիսկոպոս կը մերէ
այս առաջարկը, իր վրէժ կը բռնեն Եսայի վա-
գավետը կընտրեն: Եսայի պատրիարք ըստամփ-
րիչ է և կալ վանօ գիտէ, և ոչ այլ ինչ: Խիլլ
միաբք ատենց ատլով, մեծամեծ շուպլութիւններ
ընելով վանքը կրծանման հասուց: Այս նիմի-

տանտեսական և առ-
ագաւանել են պարուն-
ով ճշմարտութիւն:
ու սառութիւննից պար-
ունացուցիչ է, աղք.
ք համապատասխան
է երկուքին). ասպա-
հեան և մի որոշ նը-
ուրդը: Խնչու կը մե-
ր «Ազգանունք» ըն-
ունին անդամից զո-
տառակ և զործ. չե՞ն
տառէտ մի միտութիւ-
ոց ասանձնորուեայ
երեք հարիւրի երի-
տում են ժողովրդա-
սիստութիւնք և այլ
սյմաններ. թողունք
ըստ տեղեկութիւն կը
աշխարհից, ազգային
և միասին լսելով:
օթայել եմ այդ ըն-
ոչ այլ լնչ է, եթէ
ինքնակըթութեան
աւորեալ տեսակէտով
հարկաւորելլք ինչ
ուք: Բայց եթէ մի
հերութիւն իւր անձ-
վերաբերի ընդհա-
ներ չանեն և չը շօ-
ութիւն և առիթ չը

տան յիշելու նոցանից դուրս մերժուած մի քանի
անձնաւորութեանց պակասութիւնները:

Հաստերին հետ և ես գովում եմ միութեան պ-
րարի ծգուումները. խոնարհաբար խնդրել եմ որ
դէն մեծ. խմբագրիդ «Մասկու» պատուական թի-
թերից մի օրինակ որպէս նուեր, ուղարկել
Վան յանուն Արարոց «Ազգանունք» ընկերու-
թեան լարանի:

Դարձեալ գալուցական հարց մեր մաքեր կը ու-
ղեն: Այս բոսէիս այն տեսակ ինտրիկաներ ուր-
բողներ կան մեր մէջ, այլ ընդ այլոյ սպառնալիքը
որոտացաները, սրբ եթէ բոսէաչափ իշտանու-
թիւն ունենացնն, հաստատ հաւատացէք որ
մեն ինչ տակն ու վրա եղած էր Վանի մէջ
Սպառնալիք առ Խրիմեան հայրիկ, որը ինչ
պիտի պաշտպանէ Փորթուղալեան, և կառարիկ
քանի որ արգի ուսումնարանները և ոչ մինը ոչ
իւր նկրին տեսչութիւն և ոչ որոշ պրոզրած
աւելագրէ և անենապ ընդհանուր տեսուց: (Դարձեալ
ակնարկութիւն գէպ ալ. Փորթուղալեան):

Եթէ պարանները ընդհանուր տեսաչ տնհան
աւելագր կը համարէին, ինչու առաջ չին մաս
ծեր, և ինչ խորհրդով կամ որ աստանովութեանը
կը գիմէին ալ. Ա. Բէգնազարիկանցի հրամիրել որի
պաշտօննին: Այս էր պակաս, որ հագանների սովոր
րած և միշտ գնահատուած մարզը իւր ընտանիք
հանդերձ շատ նեղութիւններ կրելով Վան հա-
ներ, ապա զեռ տարին չը բոլորած, ձանձրան
լով շուտով զանէր լըրեան:

Եթէ մերայինք շատ ցանկացողներ են ուսու-
նարանաց վերանորոգման և կը սիրեն լաւ ուր
զութեան պահել, ինչու չեն բաւականանար այս
տեղ, նոր եկած այն մի քանի փորձուած և հմա-

բան վրայ «Արևելեան Մամուլ» շատ կարեսր հրասարակոթիւնները ըրաւ, շատ զաղանիքներ վեր հանեց, թէպէտ շատ կէտերու վրայ ալ հարկադրու ցա լուկ: Երբ նայեցան որ ալ ճար չը կայ, ըստն լուսի պատրիարքին որ ինչ պիտի ընէ, թող ընէ: Պատրիարքին ալ ըստ թէ ևս կերթամ ձեռքստի կը ժողվիմ ստակը, բայց եկաւ և ոչինչ գտաւ, մասնաւնդ տուէպ հիւանդութիւններ ալ տնկցաւ: Արդ հիմա ոչ մի կարդաղրութիւն չըլլար, զաղանիք վարագրոյնները չեն լացուիր, մեղաւորները չեն պատժուիր, նոր պատրիարք մը որ աւելի կարող ըլլար ինչպէս կըսէն Յարութիւն եպիսկոպոսի հանար, չընարուիր, ապացին կօն արօւ մը չը հաստատուիր և կուղէ 300,000 բուրդին աւելի տակ հանել Հայաստանէն: Եթէ այդ գումարը կրող է որ Հայաստան վճարէ, ինչու քանի մը հազար բուրդին դպրոցներ բանալու համար ընթիւնները աշխարհիս չսրս կողմէ կը դմին: Բայց ինչպէս ըսենք, այսպիսի վիճակի մը հասած է գործը որ կամ Երևանակմի վանքը գրիթէ պիտի ոչնչանայ կամ ո և է կերպով այդ պատշը վճարուի, իրաւը անիրաւը, արդարը մեղաւորը չը նայելուի: Տեսնենք վերջը ուր պիտի երթայ:

Կոյն օրը Ազգ. ժողովի մէջ տշաղրութեան արժանի եղան հարցում մալ քահանայի մը հարցումն էր: Տէր Ուկի քահանան կը հարցնէր թէ ինչ եղաւ առաջնորդաց խնդիրը, ինչու չեն վերապահնար իրենց աթոռները: Ազգ. փարչութիւնը ստատիստ պիտի բերէ: Բայց ինչ պատասխան, առա Օրմանեանն ալ կուգայ: Գործնական պատասխանը այս է: Խակ Կիլլիկիոյ կաթողիկոսին համար կը զբոցուի թէ կառավարութիւնը իրեն հրանուիր է որ նոր առած հրութառամիլը ևս տաց և առջնութը գործ տեսնէ: Այս կը նշանակէ որ Կիլլիկոյ կաթողիկոսին բոլոր ըրածները, պատրիարքանի մէջ ծախսած 5,000 բուրդին պատրագ պիտի երթման և դարձեալ պատրիարքարանի իշխանութեան ներքը պիտի մնայ: Եթէ ստոյդ ըլլար այս բուրը զարմանալու բան մը չը կայ և չը կարծալի թէ Սալոկ-բաշայ Ներսէս սրբազնի հանար է որ այսպէս կընէ: Արդէն վաղուց է դրած ներ թէ Սալոկ բաշա կողմնակից չէր վերջին փոփոխութեան և ձեւդիմէթ բաշայի հեռանալովը գործը կարդի կը մտնէր:

Արդիշ ինդիր մ'ալ ներկայացաւ Կոյն օրը ժողովին, այդ ալ կաթողիկոսական ինդիրն էր: Վարչութիւնը տակաւին բան մը չէր ըրած և ոչ իսկ բանակցութիւն սկսած էր Կջմածնի հետ. ընտրութեան ժամանակը կը մօտենայ, պէտք էր քիչ մը փութալ: Մատթէոս և պիտիկոպոսի պնդելով այս անդամ վարչութիւնը սկսաւ իր բանակցութիւնները: Այդ ժողովին վերջ հետապիր քաշուեր է Կջմածնին: — Այն օրը ուրիշ կարեոր

յայտնի կերպարանք մը չէ առած, բայց զվարելով
թէ ձեռքի տակէ աշխատութիւնները պակաս
չեն: Ընտրուելիք անձը խնդրոյն զիսաւոր նիւթի
է: Խնչեմ ուրիշ նամակով ըստինք Մակար ևպիս-
կապոս և Յարութիւն եպիսկոպոս ամենէն հաւա-
նական ընտրելիները կերեն եթէ Թիւրքիոյ ըն-
տրութիւնները Պօլոէն կատարուեն: Յարութիւն
ևպիսկոպոսի կաթողիկոս ընտրուելաւն կողմա-
կիցներն են Երևանադմականները, այսինքն Երու-
սաղէմի բարեկամները, որոց պարագալով ըլլալո-
է, մեր լսածին նայելով, պ. Թիւրքաքեան, Ազգ-
ժողովոյ արդի առենապետը: Երևանադմականնե-
րը կը կարծեն թէ զինուորական տուրքով ար-
գուցէ չը վճարուի Երուսաղէմի պարագը և եթի-
Յարութիւն ևպիսկոպոս կաթողիկոս ընտրուի այն
առեն ապահով նա կրնայ Ռուսաստանին վճա-
րել առ Երևանադմի պարագը: Բայց Մակար
պրազման միշտ առաջինն է և կը չարանակուին
իրեն համեմ համակական նամակներ Ռուսաս-
տանէն, այլ միշտ մի և նոյն անձէն և նոյն նա-
մազը միշտ առար միջ երեք-չորս լրագիրներ կը
հրատարակին: Բայց մի զարմանաք երբ տեսնէք
«Մասիս»-ի մէջ պ. Շամշադրամի նամակը որ հե-
ռու է նպաստաւոր ըլլալէ Մակար սրբազնութ-
ընտրութեան: Լսածին նայելով այդ հրատարա-
կութիւնը սիսակի մը արգինքն է: «Մասիս»-ի պ-
թիւղանդիկը, «Մասիս»-ի քատուութ կը ցերէ տը-
պել այդ նամակը առանց ցոյց առջև պ. Խթիւ-
մեանի: Առոր վրայ մեծ կոփ կը լայ խմբազրա-
տան միջ և պ. Խթիւմեան, «Մասիս»-ի տէր
սասամիկ կը բարկանայ: Բայց Քիւզանդիկն ալ իր
իրաւայի պատճառներն ունի եղեր: Նա կա-
ռարկէ եղեր թէ մերթ ընդ մերթ այս տեսակ նա-
մակներ հրատարակելու է որ ժողովուրդը ամեն-
նեին կասկած չունենայ: Պ. Շամշադրամի այս
նամակը որ բաւական խրթին էր և քիչ չափ հա-
նելովկի սճով զրուած, քիչերուն հասկնալի եր-
մինչդեռ շաղաղուն նամակները ամենքը կը հա-
կնան: Մենք աետանք երեսիսկաններ, որք կա-
թողիկասական խնդրոյն միջ ներքին դործերէ տե-
ղեկութիւն չունին, մեղի կը հարցնէին թէ «այս
մարզը ինչ ասել կուցէ» և երբ կը բացատրէինք
ինչ որ ձեզ ալ զրուած էր, այն առեն կը հա-
կնային:

տարակովինները ըրած է, բայց անկէ ի վեր ի
չեր անցան։ Ազնի ասեն համ ֆրանսերէն սորպ
և թէպէտ պալով վարդապետ, բայց լաւ տպա
բութին մը ձգեր է և այդ տպաւրութեան նե
քեւ է որ այժմ ոմանկը կը լիշեն սրբազնը։ Եւ
խոլ իր փառաց վայրինամներն ալ ունեցեր
հոս, թէպէտ աղքատիկ եկեղեցին մը մէջ, և ս
ժանացած է տարորինակ ածականի։ Պօլսոյ
սիսկան կողմը, Խոսկիւտարէն 10 ժամ հեռա
բութեամբ կը զսուսկն Ավէմ-դաղլի սքանչելի ա
տաւները, ուր տարին մի կամ երկու ամիսի ա
կերթան մեր մեծասունները քանի մը օր անցն
լու։ Այդ եկեղեցին մէջ օր մը քարոզ կուտ
Արքստակէս եպիսկոպոս (այն առեն վարդապետ
շխաչը կեանք է, կեսնքը խաչ է) ըսկով
սկսի։ Քարոզը շատ ախորժելի կը լայ, ունինդ
ներս մէջն է Յտեան որ հճուամոք ունինդ
կը լայ։ Խոկ տեղացի ծերունի Գրիգոր քահանա
մէկ կողմէն սպասուորութիւն կը նէ, միւս կողմ
խոր մատածութեանց մէջ է, խեղճը այսպիսի ք
րոզ երբէք չէ լած։ «Պահութիւն»-ի ասենք կ
գայ, քարոզին փոխարինութիւն մը ընելու
Եւ ահա քահանայն դիւտը ըրած է, և բուրփա
տալով ուրախութեամբ կը հնչեցնէ և Տկան
Տեսան Արքստակէսի, աստ դ ուր ա շ խ րաբուռու
որ զպասարակս մատաւցանէ։ — Ժամալար զպ
դապետը խոկ չը կրնար ծիծազը զսպել։ Եւ երբ
կեղեցին ելլելով ծառերու ներքե ճաշ կը նէ¹
Յտեան կը հարցնէ աերաբին «տէր հայր,
աստղաբաշխ ածականը ուոկից զտար» — Փ
ըսեմ, էֆէնդլու, կը պատասխանէ ծերուկ աերս
րը, ասանեկ զիստաւն հայր սուրբ մը աստղերս
մէջ կը փայլէ։ — Եւ ո վտու, իթէ Յտեան այս
վտարանի ըլլար, չը պիտի ուզեր, կարող չը ա
տի ըլլար իր մէծ ազգեցութեամբը կաթողիկոս
կան զահը բարձրացնել Արքստակէս որբազն
Միթք կը դարձանաք։ Խնչու։ Ո՞վ էր Գէորգ
պիսկոպոսը Գէորգ կաթողիկոս ընողը։ — Ելու
չն էֆէնդի։

Խոկ ձեր կողմերուն զալով, գուք յայտնի ըն
բելի գեռ ցոյց չը առէք, բայց ձեր «մամուլ»
զպածները հստ միծ արձագանք չեն զաներ։ — Հ
տեղի թերթերը, գէթ համաւուելով, զանազ
կարծիքները զոր կը յայտնէք, չեն հազորզեր Թիւ
քիոյ ժողովուրդին։ Եկեղեցականները, երեսավ
խանները շատ տիշտ են այդ կողմի զարձուած
ներուն։ Հազիւ թէ մի քանի բարեկամներու հէ
մեր ընդունած թերթերը ասոր անոր կուտան
անսնք քիչ շատ զիստեն, միւսները ոչինչ։ Գե
այս ժամանակ հարկաւոր չէ որ մաս մը երեսավ
խանք և եկեղեցականք ընդունեն ձեր թերթեր
թիվլիցի թղթակից ալ չը կայ, միայն պ. Շա
շազրամ երբեմն երբեմն կը զու։ — Անկէ վեր

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— կուկենարքնի մէջ հրատարակվող «Social Demokrat» լրագիրը հաղորդում է, որ Գանիայի մայրաքաղաքի մէջ օրերումն կայսցաւ գերմանական սոցիալ-դեմոկրատների կուսակցութեան ժողովը, որին ներկայ էին մոտ 60 ներկայացուցիչներ գերմանիայի զանազան շրջաններից և արտասահմանի գերմանական սոցիալ-դեմոկրատ ընկերութիւններից: Մի քանի ամիս շաբունակ գերմանական սոցիալ-դեմոկրատ իմանալ, թէ այս տարի ինչ աեղ և երբ կը վնի այդ ժողովը, բայց նրան մոլորեցին: Վերջին ժամանակներում պոլիցիան համոզված էր, որ ժաղովը կը գումարվի Շվեյցարիայում, Յիւրիփի կանոնի մէջ, Վիբեն ամրոցում: Մինչև որ գերմանական սոլիցիական լրտեսները Յիւրիփի երկաթուղու կայարանի վրա սպասում էին գերմանական սոցիալիստների ներկայացուցիչներն, վերջինները հաւաքվում էին Կուտենագենի մէջ: Սրամցից մի քանիսը, որսնց թւռում և ֆու-ֆուլմար հասան երեքշաբթի, մարտի 27-ին, իսկ ուրբաթ երեկոյեան ժամելի 4-ին կօնդրեսի բացման ժամանակ զանիական սոցիալիստների կուրի զանվաճում ներկայ էին բոլոր 60 պատգամաւորները: Բացի ֆուլմարից ժողովին ներկայ էին հետեւեալ յայտնի սոցիալիստները. Առյեր, Բերել, Բլու, Նիկլինեբաու, Հաղենկլէվեր, Ալեքեր, Կէյով, Հեյզեր, Գրիլլենբերգեր, Ֆրումէ, Գից և Շաոովէ: Ժաղովի բացման ժամանակ ողջօյնի ճառ արտասանեցաւ զանիական սոցիալ-դեմոկրատ լինիերութեան կազմից և այնուհետև սկսեցին առողել հաւատարմաթղթերը: Նախագահ ընտրվեցաւ Բերել, իսկ փոխ-նախագահ Հաղենկլէվեր: Նպան «Socialdemocrat» լրագիրը հաղորդում է, որ ժողովի ժամանակ քննվեցան հարցերը սոցիալական վարդապետութիւնը աւելի կանոնադրապիս քարոզելու և այն գերի մասին, որ պէտք է կատարէ այդ կուսակցութիւնը գերմանական սպարամնական 1884 թուականի ընտրութիւնների ժամանակ: Մի և նոյն ժամանակ վճռվեցաւ եռանգով ընդդիմադիրել իշխան Բիսմարկի պետական սոցիալական նախագլուխներին և մաքառել այժմեան պետական և հասարակական կազմակերպութեան գելմ, որ հիմնած է դրամակումարի առաւելութեան վրա: Ժաղովը վակալեցաւ կիրակի երեկոյեան 4 ժամին: Դանիական սոցիալիստները ժողովի անդամներին հրաժարական ճաշ տուին, որի ժամանակ, ի միջի այլոց յայտնեցաւ, թէ ինչպէս Գանիայի, նոյնպէս և Գերմանիայի մէջ սոցիալ-դեմոկրատների կուսակցութիւնը չէ համակառում այլպէս անուանված սոցիալիստ-եղափակիսականներին, նրանց հետ յարաբերութիւններ չունի և առհասարակ դործում է սպարամնական հոգի:

անցեալ տարի՝ սովորում էին 60—70 աշակերտներ, այս տարի՝ 40—45-ի իջած է. նա էլ կը սպասէ ձեր կողմից ստանալ նույներ, գուցէ առելի՝ չը վնասավի խոր սկսած կրթական դրոֆին մէջ:

Թաղ. Խորհրդոց չրջանուը լրանալով, քաղաքականությունը վերջի զեկուցման տակ, տասնհինգօրէ հաք եկեղեցեաց մէջ պիտի ձեռնարկականին նոր ընտրութիւնը: Էլ Աստուած խնայէ, ով զիամէ ինչ իրարանցումներ և աղմուկներ տեղի պիտի ունենան: Կողմանակի մարդիկը քուէ վաստակելու համար քանի քանի կարս զինի պիտի

թշուառովթեանց վերայ կաւելանայ նա ևս կ
ուսմարովթեան ամիննայ տրոց հաւաքում, և
նացեալ մնածարումար ասլառիկները դեռ չը վճ
րուած ահա եկաւ մօրա, կը սկսովն այլ և
նոր նոր տուրքերի պահանջներ:

Եթէ տաճկահայոց միւսո կենարօնական տեղե
ևս այս աեսակ անսարքերութեանց և յետադիմու
թեանց զատապարաւուած են վասնի պէս, և մեր ա
գայլնք չեն մտածեր ժագովորի շահեր պաշտպան
լու, լու ինքնավարութեան ընդունակ և պատրա
տութիւնը կունենանք. մեղ շրջապատող տար
մասամբ աւելի էլ սկսալի ազգեցիկ վնափ սասակա

մինչև 72, որ Վարդանաց տօնի օրերում, Վանի ժողովուրդը քանի քանի աղջ. ներկայացնեներ կը տեսնէր Յիսուսեան-մայր վարժարանի ընդարձակ գանձնական բայց այժմ բոնութեան երեսից իւր փափազը եկեղեցւոյ ծոցում կտանէ, այնպէս մի քանի վերացածկան ճառերով և երգելով բաւական մնալով:

Ես ել բաւական կը մնամ յիշ երկար գրելուց աւելի ըստ մեղնել «Մշակ» պատուական լրագրույթ լուսիկներցագաց գողարիկ սիրու, միայն վերջի մի լուր ել յայտնելով: Մշայ ապացնիքը երեսից խանական ժողովոյ միաձայնութեամբ, հեռագրաւ-

սանու ու բարակ մէկ զին է, վայ է եկել բարակ մանողներին և դէմի լաւ մասածղներին:

Կրաւ է ես մի քանի անգամ՝ այն շամկութիւն լայնեցի, որ ուսւահայոցմէ հրափրուելին ջաճ-կա-Հաստանի կենտրոնական տեղեր մի քանի կի-պամանկալսարժական և լայնական ուսուցիչը և ուսուցչութիւն, բայց այդ այն ժամանակ արդիւնա-ւոր կունենա եւ առ այս հայութեաւուն է եւ այս

պարտին, և որպիսի շարլատանները դիշենիրությնինին փողոցի փողոց, գոնեւ գուռ փոխել սորբանորա համազմանքը Արքակոսի տեղ Մարկոսին ըռուէ տալու աշխատելով։ Այս տեսակ փորձերի մերինները վարժ են սկսեալ սահմանապրաւիթեան սկզբներից։ Եսոյոր ժողովների անդամները մնածամասնութեամբ այս դարձուածքներով կընտառին զարգանալու առաջնական մաս է կազմուած և առաջ կը գործադրութեան մաս է կազմուած և առաջ կը գործադրութեան

Մեր վարդապետներից հաղուսադիւս են այնա
սիքը, ոչոնք եկեղեցւոյ բնոմից խաչին զօրս
թիւնը և արտօնութիւն արտաշնչելին։ Վարդ
նանց տօնախմբութեամ օրն էր, ի պատմու հ
նահատակաց կը կատարուէր եկեղեցակար
և ագդ համուէս մի ո՞ւ միասին։ Ուստի

պատկանաւալ ամեն ինչ իրաւոնքները կազմ-
առութիւն թաղականների և երեցիուսանների կամա-
խանութիւնից, ընդհանուր ելամուաներ միա-
ցուին, ծախսէին ըստ պատկանելոյն ուր որ
արկ վնասէր, բաց անել նախակրթաբաններ, ծագ-
ողներ և ունենալ մի կամ երկու բարձրագոյն
համակրթաբաններ և կամ մի կենտրօնական
պահանջ վարժապեսներ պատրաստելու համար:
Անձ յոյս ունենալով Փորթուղաքանի, «Անստրօննա-
կան» վարժապեսնի վրայ, բայց այն էլ նիւթա-
կան խիստ կարութիւն ունենալով, մասնաւոր

Յայց չը սայելով որ թաղ. խորհրդաբաններում
ինչ կարենոր զերեր կայ կատարելու լոկ միայն
թագալին վէճեր և պատահմունքներ խաղաղացնելու
նպատակիվ. մի գուցէ կառավարութեան գուռ
մատուին. կընարսուին այնպիսիները, որոնք ոչ
դրաց են և ոչ բրոց. միմիշայն հասակաւ բարձր
զլիսով մեծ աղաներ են ամբոփի աչքին զար-
նուող:

չայ, ուսուցչութեայ, աշակերտաց և աշակերտ
հեաց ձառերի և երգերի հետ խանութամ էր ։
ևս մի աղջու քարոզ: Արդ. Արխանակէս
վարդապետ Տէր-Սարգսմանի —քարոզչի որու-
խորքեն էն թափանցել Կարճկանի գառ-
ուագեանի գործած սրբապղծոթիւն գէպի ։
պատահնին (որոն արդէն միշտի): Արտասուք աչք-
ըն, մի արդար զարյոթուի կը քարոզիր հա-
սուրբք: Տառարաթիւնը տիսոր էր. բա-
միայն բառէաչափ. ծողովուեան ներքին տր-
մաղբութիւն շինթիւց. իւրաքանչիւր բերնից
սրտից սկսվեց ախ ու վախ գուրտ զալ. և ն

